

Üniversite Öğrencilerinin Dijital Okumaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Mehmet Arif ÖZERBAŞ¹ ve Gülnur ISMANOVA²

Öz

Araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarını belirlemektir. Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada betimsel nitelikli tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma evrenini 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesinde eğitim gören 209 öğrenci oluşturmaktadır. Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarını belirlemek için Yurdakal ve Kırmızı (2021) tarafından geliştirilen "Öğretmen Adayları İçin Dijital Okumaya Yönelik Tutum" ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şunlardır; üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumu okuma aracı tercihinine göre anlamlı düzeyde dijital cihazdan okuma yapmayı tercih edenlerin lehine bulunmuştur. Dijital okumayı tercih etme ile günlük dijital okuma yapma süresine göre karşılaştırıldığında en yüksek tutuma günde 3,01-5 saat aralığında dijital okuma yapanların lehine çıkmıştır. Günlük basılı kaynaktan okuma süreleri karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir, bu anlamlılık 0-1,29 saat arası ve 1,30-3 saat arası kağıttan okuma yapan öğrenciler lehinedir. Katılımcıların cinsiyet, fakülte ve sınıf düzeyine göre dijital okumaya yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak dijital okumaya yönelik tutumların her üç cinsiyet, fakülte ve sınıf düzeylerinde erkek öğrencilerin aleyhine olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dijital Okuma, Üniversite Öğrencileri, Kırgızistan

Investigation of University Students' Attitudes Towards Digital Reading

Abstract

The aim of the study is to determine university students' attitudes towards digital reading. In this study, which aims to examine university students' attitudes towards digital reading, descriptive survey model was used. The research population consists of students studying at Kyrgyzstan Turkey Manas University in the 2023-2024 academic year. The study sample consists of 209 students studying at Kyrgyzstan Turkey Manas University. In order to determine the attitudes of university students towards digital reading, the "Attitude Towards Digital Reading for Prospective Teachers" scale developed by Yurdakal and Kırmızı (2021) was used. The findings obtained as a result of the research are as follows; university students' attitudes towards digital reading were found to be in favor of those who prefer to read from digital devices at a significant level according to the reading tool preference. When digital reading preference was compared with the duration of daily digital reading, the highest attitude was found in favor of those who read between 3.01-5 digital reading per day. There is a statistically significant difference when the daily reading time from printed sources is compared, this significance is in favor of students who read from paper between 0-1.29 hours and between 1.30-3 hours. There was no significant difference in the participants' attitudes towards digital reading according to gender, faculty and grade level. However, attitudes towards digital reading were found to be against male students in all three gender, faculty and grade levels.

Key Words: Dijital Reading, University Students, Kyrgyzstan

Atf İçin / Please Cite As:

Özerbaş, M. A. ve Ismanova, G. (2024). Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(4), 1247-1257. doi:10.33206/mjss.1451090

Geliş Tarihi / Received Date: 11.03.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date: 05.04.2024

¹ Prof. Dr. - Türkiye-Kırgızistan Manas Üniversitesi, marif.ozerbash@manas.edu.kg,

 ORCID: 0000-0002-1612-9349

² Yüksek Lisans Öğrencisi - Türkiye-Kırgızistan Manas Üniversitesi, ysmanova.gulnur7@gmail.com,

 ORCID: 0009-0004-6533-4148

Giriş

21. yüzyıl dijital bilgi çağı olarak bilinmektedir dolayısıyla dijital teknolojiler insan hayatının vazgeçilmez parçası haline gelmiştir. Dünya çapında 2021 yılından başlayarak yaklaşık 7,83 milyar nüfusun %66,6'sı mobil telefon kullanıcısı, %59,5'i internet ve %53,6'sı ise sosyal medya kullanıcısı olduğu tespit edilmiştir (We Are Social., 2021). Son on yılda gençlerin internette geçirdikleri zaman çok artmıştır, ayrıca Rus okul çocuklarının yaklaşık %90'ı sadece internet kullanmakla kalmayıp, günde ortalama üç saat internet gezinir. Her beşinci ergen hiperbağlantılı olarak 9 saat online internette olduğu saptanmıştır (СОЛДАТОВА, Рассказова, & Нестик, 2017). Bu veriler internetin, bilginin ve teknolojinin önemini, çok hızlı geliştiğini, değiştiğini göstermektedir. 2000'li yıllardan sonra üretilmiş olan bilgiler, o döneme kadar üretilmiş olan tüm bilgilerden daha fazladır (Hilbert ve Lopez, 2011). Bunun nedeni demokratik bir biçimde bilgi paylaşımı ve erişimidir. İnternetin insan yaşamına dahil olmasıyla istediğin bilgiye ulaşma ve paylaşma artık kolay ve bir tık kadar yakınımdadır (Taşkıran, 2017). İnternet, hem kişisel gelişim hem de bozulma için kullanılabilir bir araçtır. Okumayı sevenler için internet bilgi, iletişim ve kitap edinme kaynağı iken okumayı sevmeyenler için bir eğlence yoludur (Kovalevskaya, 2022). Bireyler interneti kendi işine yarar bir şekilde kullanmayı ve işine yarayacak doğru bilgileri analiz ederek, süzgeçten geçirerek bilgi hacminden seçebilmelidirler.

Dijitalleşme küresel yeniliklere farklı çözüm yollarını yaratarak insanlığın yaşam kalitesini yükseltmektedir (Özerbaş ve Kuralbayeva, 2018). Eğitimdeki dijital devrimi en büyük devrimlerden biri olarak belirtmekte ve bu devrimin geleceği ve insanoğlunun yazgısını değiştirecek niteliğe sahip olduğu görüşü savunmaktadır (Parlak, 2017). İnsanların bu değişimlere kolaylıkla uyum sağlayabilmeleri için en önemli becerinin okuma olduğunu belirtmişlerdir (Karadağ & Yurdakal, 2016). Eskiden okullarda basılı materyaller kullanılırken günümüzde daha çok dijital materyaller kullanılmaktadır. Ayrıca bilgiyi araştırma, öğrenme ve paylaşma iletişim teknolojileri ile daha kolay gerçekleştiği için bireyler basılı üründen çok dijital araçlardan okumaya yönelmektedirler. Ekrandan okumayı getiren bu gelişimin sonucunda dijital okuma veya ekran okuma kavramı ortaya çıkmıştır (Güneş, 2014). Dijital okuma, ekran üzerinden okuma veya dijital cihazlar aracılığı ile gerçekleşen okuma etkinliği anlamına gelmektedir (Odabaş, Odabaş, ve Binici, 2020). Dijital okuma yapmak basılı kaynaktan okumayla neredeyse aynı becerileri gerektirmesine rağmen, dijital metinleri okumada arama motorlarını kullanma, aracı açma-kapama, karmaşık sitelerde gezinebilme, önemli metin içerisindeki cümleleri belirginleştirme gibi ek becerileri de gerektirmektedir (Coiro, 2009).

Dijital araçlar sadece bilgi edinmek için değil aynı zamanda insan ile dünya arasındaki ilişkiyi kurma görevi de yapmaktadır (Buckingham, 2020). Artık insanlar dijital araçları iletişim kurma, online dersler alma, ders verme, yeni beceriler kazanma, iş yapma gibi amaçlarda da kullanılmaktadırlar. Günümüzde hem eğitim sahasında hem günlük yaşamda mutlak kullanılarak bir ihtiyaç haline gelen dijital araçların çeşidi çoğalmaktadır (Seferoğlu, 2014). Dijital okuma yapmak için reader, diz üstü bilgisayar, masaüstü bilgisayar, akıllı telefonlar ve tabletler gibi dijital araçlar kullanılmaktadır. Dijital cihazların gelişmesiyle birlikte ekran okuma da uyumlu bir şekilde gelişmekte ve değişmektedir. Bu yaşanan gelişimler verilere ulaşmadaki, öğrenme öğretme süreçlerindeki değişimlere yol açmaktadır (Şahenk Erkan ve Balaban Dağal, 2018). Karasar (2004) eğitim sürecinde mutlak teknolojik imkankanlardan yararlanılması gerektiğini aksi takdirde çağdaş eğitimin beklenti ve gereksinimlerine yanıt vermediği görüşü savunmaktadır. Bundan dolayı her geçen gün dijital cihazlarda gerçekleşen daha güvenli, güçlü ve nitelikli öğrenme ortamına olan ihtiyaç artmaktadır (Cihan, 2022). Yukarıdaki bilgiler teknolojinin eğitime entegrasyon olmasının önemini açık kılmaktadır. Ancak dijital dışlanma, dijital yetersizlik kaygısı, dijital uçurum, dijital bağımlılık, dijital zorbalık, dijital yorgunluk, bilgi kirliliğinden etkilenme gibi tehditler de göz önünde bulundurulmalı (Bozkurt vd., 2021).

Alanyazına bakıldığında dijital okumaya yönelik tutumları araştıran çalışmalar farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Portekiz'de 2014 yılında dijital okuma ile ilgili araştırma yapılmıştır. Araştırmada dijital cihazların satışlarının arttığı ancak dijital okumanın geride kaldığı bulunmuştur (Cardoso, Ganito, & Ferreira, 2014). Japonya'da okuma yapma tutumlarını (dijital veya kağıt) araştırmak için 2016 yılında 1755 katılımcıdan oluşan kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Araştırma bulgularında katılımcıların tercihlerinin %70'i basılı kaynaktan ziyade dijital kaynak olduğu saptanmıştır. Soyuçok ve Mazmun Akar (2018) ortaokul öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarını araştırmıştır. Araştırma sonucunda dijital okuma ve kağıttan okumaya yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu anlamlı farklılık erkek öğrenciler lehine olduğu saptanmıştır. Ancak okuma yapma amaçlarına ve okuduğu sayfa sayısına, sınıf seviyesine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu araştırmaya karşı olarak da basılı kaynaktan okuma yapma ya da ekrandan okuma yapma tercihlerine göre anlamlı farklılık bulunmayan çalışmalar da bulunmaktadır (Long ve Szado, 2016; Çetin ve Mertol, 2021). Modern gençler için dijital okumanın özellikleri: teorik ve ampirik araştırmaların sonuçları konulu araştırmayı Rusyanın 14 farklı

bölgelerinde 1835 öğrenciden oluşan 5-8 sınıfların katıldığı araştırma sonucunda katılımcıların yarısından çoğu kağıttan okumayı seçtiği ve sadece dördte biri dijital okumayı tercih ettiği bulunmuştur (Borisen`ko, Mironova, Şişkova, & Granik, 2020). Günlük dijital okuma süreleri ile ilgili araştırma Seyfettin Bulut ve Fatma Susar (2021) yapmışlardır. İlkokul öğrencilerinin ekrandan okuma tutumlarını inceleyen araştırmasında öğrencilerin ekrandan okumaya yönelik tutumları günlük bilgisayarda geçirilen süreye göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Minsk şehrinde 250 orta okul öğrencileri ile çocuk ve ergenlerin bilgi ihtiyaçlarını ve okuma tercihlerini belirlemek amacıyla karma yöntemi kullanılarak bir araştırma yapılmıştır. Sonucunda gençlerin okuma aralığı okul müfredatındaki çalışmalarla sınırlı olduğu ve çoğu zaman öğrenciler bir eseri seçerken temel faktörün film uyarlaması olduğu saptanmıştır. Çalışma bulgularında kitap okuma değişkeninde anlamlı düzeyde cinsiyet farklılığı çıkmıştır. Kızlar daha çok sanat, manga ve anime türündeki edebiyatlara hakimken, erkekler ise teknolojiye, internetteki diğer oyunlara daha çok ilgi duymaktadırlar (Kovalevskaya, 2022).

Alanyazında dijital okuma ya da ekrandan okuma ile ilgili çeşitli açılardan incelenmiş olan çalışmalar bulunmaktadır. Ancak Kırgızistan'da yapılan, kırgız üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarını araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı Kırgızistan'daki üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi alanyazına katkı getireceği düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın problem durumu Kırgızistan'daki üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarının ne düzeyde olduğunu incelemesidir.

Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarını belirlemektir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumları ne düzeydedir?
2. Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarının:
 - a. Cinsiyete,
 - b. Öğrenim gördükleri fakülteye,
 - c. Sınıf düzeyine,
 - d. Okuma tercihine (kağıt ya da dijital cihaz),
 - e. Günlük dijital okuma süresine,
 - f. Günlük basılı kaynaktan okuma süresine,
 - g. Dijital cihazlardan okuma yeterliliği düzeyine,
 - h. Dijital cihazlarında bir kitaplığın olup olmadığı durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılıklar yaratmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada betimsel nitelikli tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel yöntem olayların, objelerin, kurumların, varlıkların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye ve açıklamaya çalışmaktadır. Tarama modeli, geçmişte olmuş ya da halen olan bir durumu var olan şekliyle tespit etmeyi amaç edinen bir araştırma modelidir. Araştırmanın konusu, kendi koşulları içinde olan haliyle tanımlanmaya çalışılır, onları herhangi bir şekilde değiştirme ya da etkileme söz konusu değildir (Karasar, 2009).

Çalışma Grubu

Araştırma evrenini 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Çalışma örneklemini Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesinde eğitim gören 209 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubu tanıtıcı bulgular Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Örneklem Grubu Tanıtıcı Bulgular

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	153	73,2
	Erkek	56	26,8
Öğrenim Gördükleri Fakülteler	Edebiyat	64	30,6
	İletişim	44	21,1
	İktisat	50	23,9
	Mühendislik ve Fen	51	24,4
Sınıf Düzeyi	1.sınıf	78	37,3
	2.sınıf	42	20,1
	3.sınıf	45	21,5
	4.sınıf	44	21,1
Okuma Tercihi	Kağıt Üzerinden	155	74,2
	Dijital Cihazdan	54	25,8
Günlük Dijital Okuma Süresi	0-1,29	46	22,0
	1,30-3	72	34,4
	3,01-5	51	24,4
	5,01 ve üzeri	40	19,1
Günlük Basılı Kaynaktan Okuma Süresi	0-1,29	94	45,0
	1,30-3	78	37,3
	3,01-5	37	17,7
Dijital Cihazlarda Okuma Yapma Yeterliliği	Orta	130	62,2
	İyi	79	37,8
Dijital Cihazlarda Kitaplığınız Var mı?	Evet	149	71,3
	Hayır	60	28,7

Tablo 1’de araştırmanın çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerin %73,2’si kadın (n=153), %26,8’i erkektir (n=56). Katılımcıların öğrenim gören fakültelere göre bakıldığında en çok katılım gösterenler edebiyat fakültesi öğrencileri (n=64) olduğu, en az katılım gösteren öğrencilerin (n=44) ise iletişim fakültesi öğrencileri olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin dijital okuma tercihlerine bakıldığında %74,2’si kağıt üzerinden (n=155), %25,8’i dijital cihazlardan okumayı (n=54) tercih etmektedirler. Öğrencilerin çoğu (n=94) 0-1.29 saat aralığında günlük dijital okuma yapmakta iken, en az dijital okuma yapanlar 5.01 ve üzeri saat aralığında (n=40) dijital okuma yapanlardır. Katılımcıların çoğu (n=78) günde 1.30-3 saat aralığında basılı kaynaktan okuma yapmaktadırlar. Kalan öğrenciler (n=37) günde 3.01-5 saat aralığında kağıt üzerinden okuma yapmaktadırlar. Dijital cihazlarda okuma yapma yeterliliğine göre değerlendirildiğinde ise %62,2’si orta (130), %37,8’i iyi (n=79) olarak belirtmişlerdir. Dijital cihazlarında kitaplığın olup olmadığına bakıldığında %71,3’ünde dijital kitaplığın (n=149) olduğu, %28,7’inde ise (n=60) olmadığı saptanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Yurdakal ve Kırmızı (2021) tarafından geliştirilen "Öğretmen Adayları İçin Dijital Okumaya Yönelik Tutum" ölçeği kullanılmıştır. Ölçek iki alt faktörden oluşmaktadır. Birinci alt faktör “dijital okumanın özellikleri” ikinci alt faktör ise “dijital okuma tercihleri” olarak adlandırılmıştır. Ölçek 31 sorudan oluşmaktadır ve beşli likert derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. İfadeler 5’li likert şeklinde “kesinlikle katılıyorumdan” “kesinlikle katılmıyorum” kadar puanlanmaktadır. Analizler sonucunda ölçeğin KMO değeri 0.818; Cronbach’s Alpha değeri 0,956; Spearman-Brown korelasyon değeri 0,92; Guttman Split-Half değeri 0,923; Anova Tukey’s Nonadditivity ,000, Hotelling’s T-Squared ,000 ve Intraclass Correlation Coefficient değeri ,000 bulunmuş olup ölçek iki alt ölçekten oluşmaktadır. İlk alt ölçek ölçeğin varyansının %33,22’ini; ikinci alt ölçek ölçeğin varyansının ise %21,08’ini açıkladığı görülmektedir. Birinci alt ölçekte yer alan maddelerin faktör madde yük değerleri 0,81 ile 1-0,535 arasında; ikinci alt faktörde yer alan maddelerin faktör yük değerleri ise 0,791 ile -0,476 arasında değişmektedir. İki faktörün toplam açıkladığı varyans değeri ise %54,30’dur. Doğrulayıcı faktör analizi sonrası IFI değeri 0.92; NFI 0.89; NNFI 0.92; IFI 0.92; CFI 0.92; REMSEA 0.12 ve X2/sd değeri 2.75 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde sosyo-demografik verilerin frekans dağılımları ve ölçeğin aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Verilerin analizinde parametrik veya parametrik olmayan testlerden hangisinin kullanılacağını belirlemek için verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır. Bunun için ilk olarak histograma bakılmış sonra Kolmogorov-Smirnov (.200) ve Shapiro-Wilk (.421) testlerinin sonuçlarına bakılmış her iki test türünde de anlamlı çıkmadığı gözlenmiştir (p>0.05). Verilerin basıklık

(Skewness) değerinin .197, çarpıklık (Kurtosis) değerinin .329 olduğu belirlenmiştir. Araştırma sorularının yanıtlanması için kullanılan istatistiksel yöntemler betimsel istatistikler, ikili karşılaştırmalarda bağımsız örneklem için t-testi, üç ve üzeri örneklemde iki yönlü ANOVA kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi (p) .05 olarak kabul edilmiştir. Karşılaştırma işlemlerinde varyans eşteşliği Levene testi ile kontrol edilerek sağlanmıştır. t-testleri ve varyans analizlerinden elde edilen bulgular Levene testi sonuçlarına göre raporlanmıştır.

Bulgular

Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 2. *Üniversite Öğrencilerinin Dijital Okumaya Yönelik Tutumları*

Dijital okuma tutumu ve alt boyutlar	ao	ss	Değerler
Dijital okumanın özellikleri alt boyutu	69	10.41	Düşük Düzey Tutum
Dijital okuma tercihleri alt boyutu	31	4.93	Düşük Düzey Tutum
Dijital Okuma Tutumu Toplam Puan	100	11.10	Orta Düzey Tutum

Tablo 2'de görüldüğü üzere katılımcıların birinci alt boyuta (Dijital okumanın özellikleri) ilişkin tutum puanları düşük düzeyde bulunmuştur. İkinci alt boyutta (Dijital okuma tercihleri) da benzer sonuçlar elde edilerek katılımcıların düşük düzey tutuma (AO=31) sahip oldukları belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumları orta düzeyde olduğu saptanmıştır (AO=100).

Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarının cinsiyet ve sınıf değişkenine göre tutumları ve iki yönlü ANOVA analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. *Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkeni ile Sınıf Değişkenine İlişkin Dijital Okuma Tutumları ve İki Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*

Varyans Kaynağı	kt	sd	ko	f	p	η_p^2
cinsiyet	0,002	1	0,002	0,023	0,879	0,000
sınıf	0,655	3	0,218	2,057	0,107	0,030
cinsiyet*sınıf	0,466	3	0,155	1,464	0,226	0,021
Hata	21,343	201	0,106			
Toplam	2068,359	209				

Dijital okumaya yönelik kadınların tutum puanları ortalamaları $\bar{X}=3,12$ 'dir erkek katılımcıların dijital okumaya yönelik tutum puan ortalamaları $\bar{X}=3,14$ 'tür. Bu iki grubun dijital okumaya yönelik tutum puanları arasında görüldüğü üzere anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [F(1,201)=0,023; p>.05]. 1.sınıf üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutum puan ortalamaları $\bar{X}=3,12$ 'dir 2.sınıfların dijital okumaya yönelik tutum puan ortalamaları $\bar{X}=3,10$ 'dur en düşük tutum puan ortalaması 3.sınıflarda çıkmıştır $\bar{X}=3,08$ en yüksek tutum puan ortalamasına sahip olan 4.sınıflar $\bar{X}=3,22$ olmuştur. Bu grupların dijital okumaya yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır [F(3,201)=2,057; p>.05]. Dijital okumaya yönelik en yüksek tutum puanları 4.sınıf erkek öğrencilerinde olduğu, en düşük puanlar da 3.sınıf erkek öğrenciler olduğu tespit edilmiştir. Ancak üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutum puanları cinsiyet ve sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir [F(3,201)=1,464; p>.05]. Cinsiyet ile sınıf arasında orta düzeyde $\eta_p^2=0,021$ etki büyüklüğü görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarının cinsiyet ve fakülte değişkenine göre tutumları ve iki yönlü ANOVA analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. *Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkeni ile Fakülte Değişkenine İlişkin Dijital Okuma Tutumları ve İki Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*

Varyans Kaynağı	kt	sd	ko	f	p	η_p^2
cinsiyet	0,027	1	0,027	0,252	0,616	0,001
fakülte	0,364	3	0,121	1,136	0,336	0,017
cinsiyet*fakülte	0,683	3	0,228	2,134	0,097	0,031
Hata	21,449	201	0,107			
Toplam	2068,359	209				

Dijital okumaya yönelik edebiyat fakültesinde eğitim gören öğrencilerin tutum puan ortalamaları $\bar{X}=3,12$ 'dir, iletişim fakültesi öğrencilerinin aritmetik ortalamaları $\bar{X}=3,10$ 'dur, en düşük puan

ortalama iktisat fakültesi öğrencilerinin $\bar{X}=3,08$ 'dir, en yüksek aritmetik ortalamaları mühendislik ve fen fakültelerinde eğitim alan öğrencilerin $\bar{X}=3,22$ 'dir. Dijital okumaya yönelik tutum puan ortalamaları fakülteye göre istatistiksel bir farklılık göstermemektedir [F(3,201=1,136; p>.05]. En yüksek dijital okumaya yönelik tutuma sahip erkek iktisat fakültesinde eğitim alan öğrenciler olmuştur. En düşük dijital okuma tutumuna sahip erkek iletişim fakültesi öğrencileri olarak saptanmıştır. Cinsiyet ile fakülte arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [F(3,201=2,134; p>.05]. Cinsiyet ile fakülte arasında orta düzeyde etki büyüklüğü görülmektedir $\eta_p^2=0,031$.

Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarının okuma tercihi ve günlük dijital okuma süresine göre tutumları ve iki yönlü ANOVA analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Okuma Tercihi (kağıt, dijital cihaz) ile Günlük Dijital Okuma Süresine İlişkin Dijital Okuma Tutumları ve İki Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Varyans Kaynağı	kt	sd	ko	f	p	η_p^2
Okuma tercihi	0,692	1	0,692	7,000	0,009	0,034
D.okuma süresi	0,205	3	0,068	0,689	0,560	0,010
Okumatercihi*D.okuma süresi	0,715	3	0,238	2,410	0,068	0,035
Hata	19,885	201	0,099			
Toplam	2068,359	209				

Dijital okumaya yönelik kağıttan okumayı tercih edenlerin tutum puan ortalamaları $\bar{X}=3,08$ 'dir, dijital cihazlardan okumayı tercih edenlerin tutum puan ortalamaları $\bar{X}=3,28$ 'dir. Bu iki grup arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık dijital cihazlardan okumayı tercih edenlerin lehine çıkmıştır [F(1,201=7,000; p<.05]. Dijital okumaya karşı günlük dijital okuma süresi 0-1,29 ve 1,30-3 arasında olanların tutum puan ortalamaları $\bar{X}=3,11$ 'dir, en yüksek tutum puanına sahip 3,01-5 arasında dijital okuma yapanlardır $\bar{X}=3,16$ 'dir, 5,01 ve üzeri dijital okuma yapanların tutum puanları $\bar{X}=3,14$ 'tür. Bu gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır, ancak 3,01-5 arasında dijital okuma yapanların lehine olduğu görülmektedir [F(3,201=0,689; p>.05]. Dijital cihazlardan okumayı tercih eden günlük dijital okumayı 1,30-3 saat aralığında okuma yapan öğrenciler en yüksek dijital okumaya karşı tutuma sahiptirler. Okuma tercihi ve günlük dijital okuma yapma arasında dijital okumaya yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır [F(3,201=0,068; p<.05]. Okuma tercihi (kağıt, dijital cihaz) ile dijital okuma süresleri arasında orta düzeyde etki büyüklüğü görülmektedir $\eta_p^2=0,035$.

Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarının okuma tercihi ve günlük basılı kaynaktan okuma süresine göre tutumları ve iki yönlü ANOVA analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Okuma Tercihi (kağıt, dijital cihaz) İle Günlük Basılı Kaynaktan Okuma Süresine İlişkin Dijital Okuma Tutumları ve İki Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Varyans Kaynağı	kt	sd	ko	f	p	η_p^2	Anlamlı farklılık (Scheffe)
Okuma tercihi	0,379	1	0,379	3,971	0,0048	0,019	
Basılı kaynaktan okuma süresi	0,960	2	0,480	5,034	0,007	0,047	0-1,29 – 3,01-5 1,30-3 – 3,01-5
Okuma tercihi*B.K.okuma süresi	0,570	2	0,285	2,990	0,053	0,029	
Hata	19,351	203	0,095				
Toplam	2068,359	209					

Üniversite öğrencilerinin günlük basılı kaynaktan 0-1,29 arası ve 1,30-3 arası okuma yapanların dijital okumaya karşı tutum puanları $\bar{X}=3,16$ 'dır, 3,01 ve 5 saat arası basılı kaynaktan okuma yapanların dijital okumaya karşı tutum puanları $\bar{X}=2,97$ 'dir. Bu gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir [F(2,203=5,034; p<.05]. Bu farklılık 0-1,29 arası ve 1,30-3 saatleri arası kağıttan okuma yapan öğrencilere göre 3,01 ve 5 saat arası basılı kaynaktan okuma yapan üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumları daha düşük olduğu saptanmıştır. Okuma tercihi (kağıt, dijital cihaz) ile basılı kaynaktan okuma süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık çıkmamıştır. Bu iki grup arasında orta düzeyde etki büyüklüğünün olduğu görülmektedir $\eta_p^2=0,029$.

Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarının okuma yapma yeterliliği ve elektronik kitaplığın olup olmadığına göre tutumları ve iki yönlü ANOVA analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 7. *Üniversite Öğrencilerinin Okuma Yapma Yeterliliği ile Dijital Cihazlarında Elektronik Kitaplığın Olup Olmadığına Göre Dijital Okuma Tutumları ve İki Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*

Varyans Kaynağı	kt	sd	ko	f	p	η_p^2
Okuma yapma yeterliliği	0,572	1	0,572	5,564	0,019	0,026
Elektronik kitaplık	0,024	1	0,024	0,231	0,631	0,001
OYY*EK	0,051	1	0,051	0,496	0,482	0,002
Hata	21,073	205	0,103			
Toplam	2068,359	209				

Orta okuma yapma yeterliliğine sahip olan üniversite öğrencilerinin dijital okumaya karşı tutum puanları $\bar{X}=3,07$ 'dir, iyi okuma yapma yeterliliğine sahip öğrencilerin tutum puanları $\bar{X}=3,22$ 'dir. Bu iki grup arasında görüldüğü gibi anlamlı bir farklılık iyi okuma yapma yeterliliğine sahip öğrenciler lehine çıkmıştır [F(1,205=5,564; p<.05]. Dijital cihazlarda elektronik kitaplığı olanların dijital okumaya yönelik tutum puanları $\bar{X}=3,14$ 'tür, elektronik kitaplığı olmayanların tutum puanları ise $\bar{X}=3,10$ 'dur. Dijital okumaya yönelik en yüksek tutum iyi düzeyde dijital okumaya sahip olan ve dijital cihazlarında elektronik kitaplığı olan üniversite öğrencilerine aittir. Dijital cihazlarında elektronik kitaplığın olup ancak orta düzeyde dijital okuma yeterliliğine sahip öğrenciler en düşük dijital okumaya karşı tutuma sahiptirler. Dijital okumaya yönelik tutumları dijital cihazlarında elektronik kitaplığın olup olmadığına göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır, ancak elektronik kitaplığı olanların lehinedir [F(1,205=0,231; p>.05]. Okuma yapma yeterliliği ile elektronik kitaplığın olup olması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [F(1,205=0,496; p>.05]. Bu iki grup arasında küçük düzeyde etki büyüklüğünün olduğu görülmektedir $\eta_p^2=0,002$.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumları orta düzeyde olduğu saptanmıştır (AO=100). Portekiz'de 2014 yılında dijital okuma ile ilgili araştırma yapılmıştır. Araştırmada dijital cihazların satışlarının arttığı ancak dijital okumanın geride kaldığı bulunmuştur (Cardoso, Ganito, & Ferreire, 2014). Benzer bir durum yapılan araştırmada da görülmektedir. Araştırma katılımcılarının %71,3'ünde teknolojik cihazlarında elektronik kitaplığın olduğu saptanmıştır. Ancak katılımcıların 74.2'si dijital cihazdan okumayı tercih etmemektedirler. Bu bulgunun ortaya çıkmasının başlıca nedeni Kırgızistan eğitim kurumlarının çoğu teknolojik cihazlarla donatılmamasından kaynaklandığı düşünülebilir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumları farklı değişkenler açısından incelendiğinde, cinsiyet, sınıf, fakülte değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Erten'in (2019) Z kuşağının dijital cihazlara yönelik tutumlarını inceleyen çalışmasında erkek ve kız öğrencilerinin tutumlarını karşılaştırmıştır, sonucunda anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu bulgular araştırma sonucu ile örtüşmekte ve benzer sonuçlar bulunmuştur. Bu bulguların hem erkek hem kadınların dijital okumaya karşı tutumlarının aynı yönde olduğu ve günümüzde erkek kadın fark etmeksizin teknoloji ve teknoloji gelişimlerine tutumlarının aynı yönde olduğunun göstergesidir. Ancak literatür tarandığında farklı sonuçlar elde edilen araştırmalar da bulunmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumlarını araştıran bir çalışmada erkek öğrencilerin tutumları daha yüksek olduğu saptanmıştır. Okuma yapma amaçlarına ve okuduğu sayfa sayısına, sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. (Soyuçok ve Mazmun Akar, 2018). Sarıkaya'nın (2019) öğretmen adayları ile yaptığı araştırmada sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık saptanmamıştır. Araştırma bulguları bu çalışma sonuçları ile örtüşmektedir. Sadece cinsiyet açısından değil hem yaş hem farklı ilgi alan yani fakülte farklı olmasına rağmen dijital okumaya yönelik tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Günümüzde gençlerde yaş ve fakülteye göre eşitsizliğin ayırmacılığın olmaksızın dijital okumaya yönelik tutumları aynı yönde olduğu tespit edilmiştir. Ancak 4.sınıf erkek öğrencilerin dijital okumaya yönelik tutumu diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 4.sınıfların aritmetik puanlarının diğer grup sınıflarına göre yüksek olmasının nedeni tez yazma işlemleri ve devlet sınavlarına hazırlıklar daha çok bilgisayar üzerinden yapıldığından dolayı 4.sınıfların daha yüksek elektronik okuma tutumlarına sahip olduğu düşünülmektedir. Fakülte bazından bakıldığı zaman da yine erkek iktisat fakültesinde eğitim gören öğrenciler lehine çıkmıştır. Erkek öğrencilerin dijital okuma tutumlarının kadın öğrencilere göre daha yüksektir, benzer sonuçlar elde edilen başka araştırmalar da bulunmaktadır, bunun nedeni erkek öğrencilerin dijital cihazlara, teknolojiye ve bilgisayara daha yakın olmasıdır (Korkmaz ve Altun, 2013; Kovalevskaya, 2022).

Üniversite öğrencilerinin dijital okumaya yönelik tutumu okuma aracı tercihine göre değerlendirildiğinde dijital cihazdan okumayı tercih edenlerin lehine olduğu görülmektedir. Bu durum teknoloji aracılığı ile

okumayı tercih eden katılımcıların dijital okumaya yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu anlama gelmektedir. Japonya’da 2016 yılında basılı veya dijital kaynaktan okuma yapma tercihlerini belirlemek amacıyla 18 ile 69 yaş arasındaki 1755 katılımcıdan oluşan bir araştırma Kurata v.d. (2016) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların tercihlerinin %70’i basılı kaynaktan ziyade dijital kaynak olduğu saptanmıştır. Ancak farklı bulgular da bulunmaktadır. Türkiye’de kağıt üzerinden ya da ekrandan okuma tercihlerine yönelik görüşlerini araştıran bir çalışmada öğretmenler ekrandan okumaktansa basılı kaynaktan okumayı tercih ettikleri belirlenmiştir (Dağtaş, 2013). Kırgızistan ile Türkiye’de yapılan araştırmalarda benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bunun nedeni Kırgızistan’da teknoloji gelişmelerine önem verilmemesi ve Kırgızistan’daki eğitim kurumları gerekli teknolojik araçlarla donatılmamış olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmada günlük dijital okuma süreleri karşılaştırıldığında dijital araçtan okuma saatleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Seyfettin Bulut ve Fatma Susar’ın (2021) ilkökul öğrencilerinin ekrandan okuma tutumlarını inceleyen araştırmasında öğrencilerin ekrandan okumaya yönelik tutumları günlük bilgisayarda geçirilen süreye göre değişmediği bulunarak araştırma ile benzer veri elde edilmiştir. Bunun nedeni günümüzde her bireyin kendine özgü cep telefon, tablet gibi araçların olması ve her birey teknolojik cihazla okuma yapma erişimine sahip olmasıdır. Ancak dijital cihazdan okumayı tercih eden 1,30-3 saat aralığında okuma yapan öğrencilerin dijital okumaya yönelik tutum puanları kağıttan okumayı tercih eden öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Ulu ve Zelzele’nin (2018) öğretmen adayları arasında dijital okuma öz yeterlilikleri araştırıldığında 1-3 saatleri arasında ekran okuma yapanların lehine çıkararak benzer sonuçlar saptanmıştır. Günlük basılı kaynaktan okuma süresine göre katılımcıların dijital okumaya yönelik tutumlarının karşılaştırılması sonucunda anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Gruplar arasındaki farklılık günde 3,01 ile 5 saat arasında basılı kaynaktan okuma yapan gençler günde 3 saatten az basılı kaynaktan okuma yapanlara göre dijital okumaya yönelik tutumları daha düşük çıkmıştır. 5 ve üzeri saat aralığında kağıttan okumayı tercih eden öğrencilerin dijital okumaya daha düşük tutum gösterme nedenleri olarak geleneksel eğitim görme, daha kolay odaklanabilme gibi özellikler düşünülebilir.

Bugüne kadar yapılan araştırmalarda okuma algıları dijital kaynak veya basılı kaynaktan okuma yapma farklarına göre incelendiğinde anlamlı farklılık bulunmamaktadır (Long ve Szado, 2016; Çetin ve Mertol, 2021; Çağrı, 2018).Günümüzde ne kadar teknoloji gelişirse gelişsin yine de gençler arasında basılı kaynaktan okumayı tercih edenler bulunmaktadır ve bulunmaya devam edeceği düşünülmektedir. Ancak bu bulgunun öğrenciler hiç dijital okuma yapmaz anlamına gelmemektedir. Araştırma katılımcılarının %71,3’ünde teknolojik cihazlarında elektronik kitaplığın olduğu saptanmıştır. Ancak katılımcıların sadece %25,8’i dijital cihazdan okumayı tercih etmektedir. Yani öğrencilerin çoğunda elektronik kitaplık bulunmakta ancak elektronik okumayı çoğu öğrenci tercih etmemektedirler. Bunun nedeni duygusal deneyim istekleri, koleksiyon oluşturma istekleri, algılama özellikleri olarak sıralanabilir. Dijital okuma yapma yeterliliğine göre üniversite öğrencilerin dijital okumaya yönelik tutumları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın dijital okuma yapma yeterliliğinin iyi olanlar lehine olduğu bulunmuştur. Teknoloji kullanımında kendini yeterli hissedenden bireyin dijital okuma yeterliliği de iyi düzeyde olacağı varsayılmaktadır. Araştırmada gruplar karşılaştırıldığında iyi düzeyde dijital okumaya sahip olan ve dijital cihazlarında elektronik kitaplığı olan üniversite öğrencilerinin dijital okumaya olan tutumlarının dijital araçlarda elektronik kitaplığı olup orta düzeyde dijital okuma yeterliliğine sahip olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgudan yola çıkılırsa asıl önemli olan nesnenin var olması değil onun kullanılmasıdır.

Araştırma katılımcılarının dijital okumaya yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu, ancak ölçekte yer alan iki alt boyutta da (Dijital okumanın özellikleri ve Dijital okuma tercihleri) düşük tutum gösterdikleri saptanmıştır. Bunun başlıca nedenlerinin biri özel eğitim kurumları hariç okul, üniversite gibi eğitim kurumlarında akıllı tahta, projeksiyon, bilgisayar gibi dijital araçlarla donatılmadığından kaynaklandığı düşünülebilir. Bu veri ışığında Kırgızistan devleti tarafından eğitim kurumlarını dijital araçlar ile donatması hem öğrenciler, hem eğitimciler için yararlı olacağı ile birlikte teknoloji ve bilgi çok hızlı gelişen dünyada çağın özelliklerine, gereksinimlerine uygun bireyler yetişmesi konusunda da çok önemlidir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sadece %37,8’i iyi düzeyde dijital okuma yeterliliğine sahip olduğu görülmektedir. Bu bulguya dayanarak öğrencilere üniversite veya farklı kurumlar tarafından öğrenciler için ücretsiz dijital okuma yeterliliğini arttıracak eğitimlerin düzenlenmesi önerilebilir. Katılımcıların %74,2’si kağıt üzerinden okumayı tercih etmektedirler. Bu sonuçlar dikkate alındığında Kırgızistan’daki üniversite öğrencilerinin gelişen bilgi ve dijital teknolojilere ayak uydurmakta zorlandığı düşünülebilir. Bundan dolayı ilk okuldan başlayarak dijital araçlardan okuma yapmaya öncelik verilmesi yarar görülmektedir. Üniversite öğrencileri için zorunlu dersler yanında seçmeli ders olarak dijital okuma dersleri verilebilir. Çünkü öğrenciler

üniversiteye farklı bölgelerden, farklı sosyoekonomik duruma sahip olan ailelerden gelip eğitim almaktadırlar. Dolayısıyla dijital uçurum sorununun önüne üniversitede seçmeli olarak dijital okuma dersleri verilerek geçilebileceği düşünülmektedir. Böylece dijital okuma dersini sadece ihtiyacı ve isteği olan bireyler almış olacaktır. Bununla birlikte öğretmen ve akademisyenlerin dijital okumaya yönelik görüşleri de en az öğrencilerin görüşleri kadar önemlidir. Bunun nedeni öğretmen tutumları öğrenci tutumlarını da etkileyebileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla araştırmacılar gelecekte öğretmen ve akademisyenlerin tutumlarının ortaya konulmasını sağlayan çalışmalar yapılabilir. Dijital ya da kağıttan okumanın etkilerini araştıran uygulamaya dönük çalışmaların yapılması alana önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda gelecekte dijital okuma ile ilgili deneysel çalışmalar yapılabilir.

Etik Beyan

“Üniversite Öğrencilerinin Dijital Okumaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Gerekli olan etik kurul izinleri Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’nun 01.12.2023 tarih ve 2023-3 sayılı toplantısında alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Her iki araştırmacı da %50 oranda katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Not

Araştırmanın özet kısmı 12. Uluslararası Al Farabi Bilimsel Araştırmalar ve İnavasyon Kongre’sinde bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynakça

- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Liman Kaban, A., Taşçı, G., & Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(2), 35-63. <https://doi.org/10.51948/auad.911584>
- Buckingham, D. (2020). Defining digital literacy. In: Bachmair B. (Eds.), *Medienbildung in neuen Kulturräumen*. Verlag für Sozialwissenschaften, 59-71, https://doi.org/10.1007/978-3-531-92133-4_4
- Bulut, S., & Susar, K. (2021). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin ekrandan okumaya yönelik tutumları. *Temel Eğitim Dergisi*, 11, 17-29. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.11.2>
- Çağrı, B. (2018). Basılı ve dijital ortamlarda ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerinin karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Açık Bilim*, <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/608256>.
- Çetin, Y., & Mertol, H. (2021). Okuma hızı ve okuduğunu anlama düzeyi üzerinde yazı ortamının etkisi. *Dijital Ölçme ve Değerlendirme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 71-81. <https://doi.org/10.29329/dmer.2021.285.5>.
- Cihan, H. (2022). Dijital okuma ortam tasarımının ilkokul öğrencilerinin okuma becerilerine etkisinin incelenmesi (Doktora Tezi). Erişim adresi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Coiro, J. (2009). Rethinking online reading assessment. *Educational Leadership: Journal of the Department of Supervision and Curriculum Development*, 66(6), 59-63. Erişim adresi https://www.researchgate.net/publication/291758299_Rethinking_Online_Reading_Assessment
- Erten, P. (2019). Z kuşağının dijital teknolojiye yönelik tutumlar. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(1), 190-202. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/679391>.
- Dağtaş, A. (2013). Öğretmenlerin basılı sayfa ve ekrandan okuma tercihleri ile eğitimde elektronik metin kullanımına yönelik görüşleri. *Turkish Studies*, 8(3), 137-161. DOI:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4390>
- Frey, A., Hartig, J., Katzel, A., Zinkernagel, A., & Moosbrugger, H. (2007). The use of virtual environments based on a modification of the computer game QuakeIII Arena in psychological experimenting. *Computers in Human Behavior*, 23(4), 2026-2039. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2006.02.010>
- Güneş, F. (2014). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Hilbert, M., & Lopez, P. (2011). The world’s technological capacity to store, communicate, and compute information. *Science*, 332(6025), 60-65. DOI: 10.1126/science.1200970
- Karadağ, R., & Yurdakal, İ. (2016). İlk ve orta okullarda türkçe öğretimi. F. S. Kırmızı (Ed.), *Okuma Eğitimi içinde* (61-73.ss.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karasar, Ş. (2004). Eğitimde yeni iletişim teknolojileri internet ve sanal yüksek eğitim. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(4), 117-125. Erişim adresi <http://tojet.net/articles/v3i4/3416.pdf>

- Korkmaz, Ö., & Altun, H. (2013). Mühendislik ve BÖTE öğrencilerinin bilgisayar programlama öğrenmeye dönük tutumları. *The Journal of Akademik Social Science Studies*, 6(2), 1169-1185. Erişim adresi https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/79201/makaleler/6/2/arastirmx_79201_6_pp_1169-1185.pdf
- Kurata, K., İsita, E., Miyata, Y., & Minami, Y. (2016). Print or digital? Reading behavior and preferences in Japan. *Journal of the Association for information Science and Technology*, 68 (4), 884-898. <https://doi.org/10.1002/asi.23712>
- Long, D., & Szado, S. (2016). E-readers and the effects on students' reading motivation, attitude and comprehension during guided reading. *Cogent Education*, 3 (1), 1-11. DOI: 10.1080/2331186X.2016.1197818.
- Odabaş, H., Odabaş, Z., & Binici, K. (2020). Dijital bilgi kaynakları ve ortamlarının üniversite öğrencilerinin okuma davranışlarına etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(227), 89-116. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/56322/778250>
- Özerbaş, M., & Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuyazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-26. <https://doi.org/10.21666/muefd.314761>
- Parlak, B. (2017). Dijital çağda eğitim: Olanaklar ve uygulamalar üzerine bir analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fakültesi Dergisi*, 22(15), 1741-1759. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1019075>
- Şahenk Erkan, S., & Balaban Dağal, A. (2018). Öğretmen adayların dijital okuma, yazma ve sunum hazırlama becerileri hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Journal of International Scientific Researches*, 3(1), 131-144. <https://doi.org/10.21733/ibad.373767>
- Sarıkaya, B. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının dijital okuyazarlık durumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62), 1098-1107. Erişim adresi <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/evaluation-of-digital-literacy-status-of-prospective-turkish-teachers-in-terms-of-various-variables.pdf>
- Seferoğlu, S. (2014). Dijital Araçlar ve Eğitim. *Hürriyet (10 Kasım 2014)*. Erişim adresi <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/dijital-aralar-ve-egitim-27537187>
- Soyuçok, M., & Mazmun Akar, S. (2018). Ortaokul öğrencilerinin ekran okumaya karşı tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 17-30. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/en/pub/turkegitimdergisi/issue/41487/466479>
- Taşkıran, A. (2017). Dijital çağda yükseköğretim. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 96-109. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/402573>
- Ulu, H., & Zelzele, E. (2018). Öğretmen adaylarının ekran okuma öz yeterlik algılarının incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2608-2628. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/623566>
- We Are Social*. (2021). Digital 2021: Global Overview Report. Erişim adresi <https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2021-global-overview-report-january-2021-v03>
- Yurdakal, İ., & Kırmızı, S. (2021). Öğretmen adayları için dijital okumaya yönelik tutum ölçeği (DOTÖ): Geçerlilik güvenirlik çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 137-159. <https://doi.org/10.53444/deubefd.788603>
- Borisen'ko, N., Mironova, K., Şişkova, S., & Granik, G. (2020). Osobnosti tsifrovogo çteniya sovremennih podrostkov: rezul'tatı teoretiko-empiriçeskogo issledovaniya. *Science for Education Today*, 10(5), 28-52. DOI: 10.15293/2658-6762.2005.02
- Kovalevskaya, N. (2022). TSifrovoe çtenie: formirovanie novogo tipa çitatelya. *Trudı BGTU*, 4(1), 159-165. Erişim adresi <https://elib.belstu.by/bitstream/123456789/47319/1/22.%20%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F.pdf>
- Soldatova, G., Rasskazova, E., & Nestik, T. (2017). TSifrovoe pokolenie Rossii: kompetentnost' i bezopasnost'. Moskva: Smisl.

EXTENDED ABSTRACT

The determination of the attitudes of university students in Kyrgyzstan towards digital reading constitutes the problem situation of the research. The aim of the study is to identify the attitudes of university students towards digital reading. To achieve this goal, the following questions were addressed: Does the attitude of university students towards digital reading create significant differences based on gender, faculty, class level, reading preference (paper or digital device), daily digital reading time, daily reading time from printed sources, proficiency in reading from digital devices, and the presence of a digital library on their devices? When examining the literature, various studies related to digital reading are found. For instance, a study conducted in Russia, titled "Features of Digital Reading for Modern Youth: Results of Theoretical and Empirical Research," involved 1835 students from 14 different regions in 5-8 grades. The results indicated that more than half of the participants preferred reading from paper, while only a quarter favored digital reading (Борисенько, Миронова, Шишкова, и Граник, 2020). In Minsk, a research study involving 250 middle school students was conducted using a mixed-method approach to determine the information needs

and reading preferences of children and adolescents. The findings revealed that young individuals' reading choices were often limited to school curriculum studies, and the primary factor influencing their book selection was the existence of a film adaptation (Kovalevskaya, 2022). Similar research has been conducted in Turkey; for example, Seyfettin Bulut (2022) conducted an experimental study on digital reading motivation, perception of digital reading, and comprehension of what is read among 4th-grade primary school students. The results showed that the experimental group had significantly higher digital reading and motivation scores compared to the control groups. Frey, Hartig, Ketzl, Zinkernagel, and Moosbrugger (2007) also asserted that digital technologies enhance reading motivation. However, contrasting views argue that despite the convenience of reading on technology, motivation for reading has decreased recently (Bulut, 2022). Despite these extensive studies, no previous research has been conducted on digital reading in Kyrgyzstan. Therefore, there is a need for research in the field of digital reading. This study, aiming to examine university students' attitudes towards digital reading, utilized a descriptive qualitative survey model. The population of the research consists of students studying at Kyrgyzstan Turkey Manas University in the 2023-2024 academic year. The study sample includes 209 students from Kyrgyzstan Turkey Manas University. The research results analyzed university students' attitudes towards digital reading in terms of various variables, and no significant differences were found based on gender, class, or faculty. However, contrasting results have been obtained in different studies. In a study investigating middle school students' attitudes towards digital reading, it was found that male students had higher attitudes (Soyuçok & Mazmun Akar, 2018). In a study examining the attitudes of Generation Z towards digital devices, Erten (2019) compared the attitudes of male and female students, finding no significant difference. This finding is consistent with the results of this research, suggesting that both male and female students have similar attitudes towards digital reading. When evaluating university students' attitudes towards digital reading based on their reading tool preferences, those who prefer reading from digital devices have higher attitudes. This suggests that participants who prefer reading through technology have higher attitudes towards digital reading. A study conducted in Japan in 2016 to determine preferences for reading from printed or digital sources found that 70% of participants preferred digital sources over printed ones (Kurata et al., 2016). However, different findings exist. In a study in Turkey investigating preferences for reading on paper or screens, teachers were found to prefer reading from printed sources rather than screens (Dağtaş, 2013). Similar results have been obtained in research conducted in Kyrgyzstan and Turkey. This may be attributed to the lack of emphasis on technological developments in Kyrgyzstan and the inadequacy of educational institutions in providing the necessary technological tools. The research found that 71.3% of participants have an electronic library on their technological devices. However, only 25.8% of participants prefer reading from digital devices. This indicates that although most students have an electronic library, they do not prefer digital reading. Reasons for this may include emotional experience preferences, desire to create collections, and perceptual features. When comparing university students' attitudes towards digital reading based on their proficiency in digital reading, a significant difference was found, favoring those with good digital reading proficiency. It is assumed that individuals who feel competent in using technology will also have good digital reading proficiency. The research found that university students who have good digital reading proficiency and an electronic library on their digital devices have higher attitudes towards digital reading compared to those with moderate digital reading proficiency. This finding suggests that the essential aspect is not the existence of the object but its utilization. Only 37.8% of participating university students were found to have a good level of digital reading proficiency. Based on this finding, it is recommended to organize free training sessions for students to improve their digital reading proficiency. The study participants prefer reading on paper (74.2%). Considering these results, it can be assumed that university students in Kyrgyzstan struggle to keep up with evolving information and digital technologies. Therefore, prioritizing digital reading from an early age, starting from primary school, may be beneficial. Digital reading courses can be offered as elective courses alongside mandatory courses for university students. Additionally, future studies can focus on the attitudes of teachers and academicians towards digital reading, as their perspectives are as important as those of students.